

Uus biomajanduse strateegia kestliku Euroopa heaks

11. oktoobril esitles Euroopa Komisjon tegevuskava Euroopa ühiskonda, keskkonda ja majandust toetava kestliku ringbiomajanduse arendamiseks.

Uus biomajanduse strateegia, mille komisjoni president Juncker ja asepresident Timmermans kuulutasid välja president Junckeri 2018. aasta kõnele järgnenud avalduses olukorrast Euroopa Liidus, on osa komisjoni püüdlustest anda uut hoogu ELi tööhõivele, majanduskasvule ja investeringutele. Selle eesmärk on parandada ja laiendada taastuvate loodusvarade säästvat kasutamist, et lahendada selliseid üleilmseid ja kohaliku tasandi probleeme, nagu kliimamuutused ja kestlik areng.

Võttes arvesse loodusvarade ja ökosüsteemide piiratud hulka, on vaja leida uudseid lahendusi inimeste toitmiseks ning nende varustamiseks puhta vee ja energiaga. Biomajanduse abil on võimalik valmistada vetikatest kütust, toota jäätmetest uut mööblit ja rõivaid või muuta tööstuse kõrvalsaadused bioressur-

sipõhisteks väetisteks. Sellega kaasneb võimalus luua miljon uut keskonnahoidlikku töökohta aastaks 2030.

Kestliku ringbiomajanduse saavutamine nõuab avaliku sektori asutuste ja tööstusharude ühist pingutust. Sellise jõupingutuse soodustamiseks algatab komisjon 2019. aastal kolmel põhieesmärgil põhinevad 14 konkreetset meetet, kuhu kuuluvad muu hulgas järgmised meetmed.

1. Laiendada ja tugevdada bioressursipõhiseid tööstusharusid
  - Et kasutada ära biomajanduse võimalusi Euroopa majanduse ja tööstusharude uuendamisel pikaajalise kestliku jõukuse saavutamiseks, teeb komisjon järgmist:
    - loob 100 miljoni euro suuruse ringbiomajanduse temaatilise investeerimisplatvormi, et tuua bioressursipõhised innovatsioonid turule ja vähendada kestlike lahenduste puhul erainvesteeringutega seotud riske;
    - hõlbustab uute kestlike biorafineerimistehaste ehitamist kõikjal Euroopas.

2. Võtta biomajandus kõikjal Euroopas kiiresti kasutusele Eelkõige Kesk- ja Ida-Euroopa liikmesriikidel ja piirkondadel on suur kasutamata biomassi- ja jäätmepotentsiaal. Selle probleemi lahendamiseks teeb komisjon järgmist:

- töötab välja kestlikke toidutootmis- ja põllumajandussüsteeme, kestlikku metsandust ja kestlikke bioressursipõhiseid tooteid käsitleva strateegilise rakenduskava;
  - asutab programmi „Horisont 2020“ raames ELi biomajanduspoliitika toetusvahendi ELi liikmesriikide jaoks, et luua riiklikud ja piirkondlikud biomajanduse tegevuskavad;
  - käivitab nt jäätmekäitlust või CO₂ sidumist soodustavat põllumajandust käsitlevad katsemeetmed, et arendada biomajandust maa-, ranniku- ja linnapiirkondades.
3. Kaitsta ökosüsteemi ja mõista biomajanduse ökoloogilisi piiranguid
Meie ökosüsteemi ähvardavad

tõsised ohud ja probleemid, nagu rahvastiku kasv, kliimamuutused ja maa seisundi halvenemine. Nende probleemide lahendamiseks teeb komisjon järgmist:

- rakendab kogu ELi hõlmava järelevalvesüsteemi, millega jälgida edusamme kestliku ringbiomajanduse arendamisel;
- täiendab meie teadmistaasi ja parandab arusaamist konkreetsetest biomajanduse valdkondadest, kogudes andmeid ja tehes need biomajanduse teadmuskeskuse abil kättesaadavamaks;
- annab juhiseid ja edendab häid tavasid biomajanduse toimimiseks turvalistes ökoloogilistes piirides.

Põllumehed ja metsaomanikud kui strateegilised partnerid

Copa-Cogeca leiab, et Euroopa Komisjoni teatis uue biomajanduse strateegia kohta peaks tooma rohkem kooskõla ja sünergia ühise põllumajanduspoliitikaga, samuti uuringu- ja innovatsiooni poliitikaga.

Põllumajandus- ja metsandussektorid vajavad kõiki olemasolevaid vahendeid, et investeerida, uuendada ja saada kasu uutest äri võimalustest. Investeeringud taristusse, logistikasse ja uutesse tehnoloogiatesse on kõige olulise-

mad; nendele, samuti nagu nõuandeteenistusele ja innovatsioonile tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata.

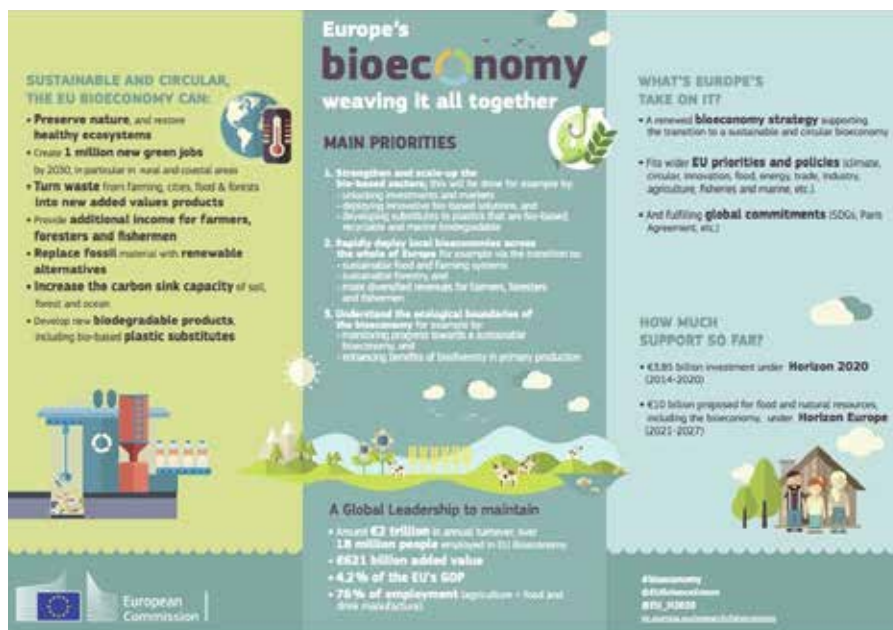
„Et biomajanduse kava oleks edukas, tuleb põllumeestesse ja metsaomanikesse suhtuda kui strateegilistesse partneritesse, mitte lihtsalt kui tooraine tootjatesse ühe biomajandusel põhineva tarneahela osana,“ ütles Copa-Cogeca peasekretär Pekka Pesonen.

Teatistes tuuakse välja ka mõned positiivsed tegevused hariduse, koolituse ja oskuste suurendamise suunas, mis on eriti olulised noore gene-

ratsiooni sektorisse meelitamiseks.

Biomajandus hõlmab taastuvate ressursside säästlikku tootmist põllumeeste, metsaomanike ning nende ühistute poolt. Nende roll on otsustava tähtsusega igasuguses biomajanduse poliitikas nii EL kui ka rahvuslikul tasandil ning seda rolli ei tohi alahinnata. Edasine biomajanduse arendamine aitab mitte ainult vähendada sõltuvust taastumatutest ressurssidest ja ohjata kliimamuutust, vaid pakub ka võimaluse luua uusi töökohti ja edendada majanduskasvu maapiirkondades.

Loe lähemalt [siit](#).

Plokiahela tehnoloogia võimalused ja väljakutsed põllumajandussektorile

Põllumajandussektor võtab uusi tehnoloogiaid kiiresti omaks, kuid seni on ainult osa neist toonud konkreetset kasu maaelu arengule. Praegu on uus võlusõna „plokiahel“ (*blockchain*). Umbes 2% Euroopa ettevõtetest testib plokiahela tehnoloogia kasutamist.

Hinnanguliselt oodatakse plokiahela väärtuse kasvu põllumajanduse ja toiduainete tarneahela turgudel 2018. aastal 60,80 miljonile ja 2023. aastaks 429,77 miljonile dollarile, moodustades nimetatud perioodil ühendatud aastase kasvumäära (CAGR) 47,8%.

Euroopa Komisjon on juba investeerinud 80 miljonit eurot plokiahela

kasutamist toetavatesse projektidesse ning 2020. aastaks tõuseb see summa 300 miljoni euroni. Samuti on loodud ELi plokiahela vaatluskeskus ja foorum, mille eesmärk on kaardistada olulised algatused, jälgida arenguid ja inspireerida ühistegevusi.

3. oktoobril võttis Europarlament vastu resolutsiooni, mis kutsub üles looma innovatsiooni soosivat määrust hajusraamatu tehnoloogiate ja plokiahelate kohta (*distributed ledger technologies and blockchains*).

Cogeca andmetel mõned EL põllumajandusühistud juba kasutavad plokiahela tehnoloogiat ning on käivitamas pilootprojekte selle kasumlikku-

se ja tõhususe hindamiseks. Ka teised tarneahela partnerid on plokiahelat kasutusele võtnud, näiteks Prantsuse kaubanduskett Carrefour avas tänavu juunis Euroopa esimese toidu-plokiahela (võimaldab jälgida nt linnulihateekonda farmist lauale).

Copa-Cogeca konsulteerib oma liikmetega, milline on plokiahela tehnoloogia kasutamise tegelik potentsiaal ning kas see teenib põllumajandussektoris tegutsejate huve. Konsultatsiooni tulemusi tutvustatakse 6.-7. detsembril Brüsselis toimival seminaril. Küsimustikule vastamiseks palume pöörduda EPKK Brüsseli esinduse poole est.chamber@skynet.be.

Euroopa Farmerite Kongress keskendus tulevikule

10. - 12. oktoobrini kogunesid Euroopa põllumehed Austriasse Linzi, kus peeti kord kahe aasta jooksul korraldatavat Copa-Cogeca kongressi. Kahe päeva jooksul sai ülevaate päevakorral olevatest teemadest koos põllumeeste endi vaatega. Ühtlasi oli võimalik tutvuda lähemalt Austria põllumajandusettevõtetega ning rikkalike kulinaarsete finessidega.

Volinik Hogan: otsetoetused ei kao kunagi, sest põllumeeste sissetulek peab olema kaitstud

EL põllumajandusvolinik Phil Hogan ütles kongressil peetud kõne alustuseks, et Copa-Coeca on väga oluline partner ning ta alati arvestab Euroopa põllumeeste arvamust. ÜPP tulevikust rääkides märkis ta, et tuleb leida võimalus ÜPP eelarve senisel tasemel reaalselt säilitada. Seadusettepanek tuleks kinnitada enne Europarlamendi valimisi, sest on vaja kindlustunnet eelarve ja poliitilise liini suhtes ning olu-

korra ettearvatust põllumeeste jaoks. Seadusettepaneku positiivse küljena rõhutas ta lihtsustamist (turukorraldusreegleid on näiteks vähendatud 200-lt 40-le) ning tulemustele põhinevat uut poliitikat, erinevalt senisest reeglitele ja nõuetele põhinenud ÜPP-st. Strateegiliste plaanide kaudu saavad põllumehed ise omale võimalused disainida; põllumehed peavad olema plaanide koostamisse kaasatud. ÜPP jääb ühiseks ja selle eesmärgid kehtima, konkurentsi moonutamist ei lubata ning ühtki strateegilist plaani ei kinnitata, kui selles pole piisavalt meetmeid põlvkondade uuendamiseks. Otsetoetuste piirmäärade kehtestamisega tahtsime väga aidata väikeettevõtteid; tegime ettepaneku oma parema äranägemise järgi. Oleme teadlikud, et paljud on sellele põhimõtteliselt vastu, kuid vaatame, kuidas kulgevad läbirääkimised. Palju kaubandusläbirääkimisi kolmandate riikidega on praegu pooleli, kuid välislepingutest on vähe kasu, kui tulemus ei kajastu EL põllumehe rahakotis. Maailmakaubanduse vastastelt sooviksin küsida, kuidas nad

kavatsevad luua uusi töökohti ja kasvatada majandust? Noortootjate toetamiseks teeme mida iganes. Loodud on rida uusi instrumente, nii kohustuslikke kui ka vabatahtlikke. Peame tegema veelgi rohkem, et põllumajandus oleks noortele maksimaalselt huvitav. Keskkonnakaitse ja kliimaküsimused on alati väljakutseks; alati juhtub midagi, mis viib turu volatiilsusele. Säästlikkus on turu nõudmine, seda ei saa ignoreerida. Brexiti läbirääkimised on olnud väga intensiivsed, kuid vähe räägitakse selle mõjust põllumajandusele. Tagame, et põllumehed ei kannataks Brexiti tõttu. Otsetoetused ei kao EL-s ka pikas perspektiivis, sest põllumeeste sissetulek peab olema kaitstud; praegu moodustavad otsetoetused keskmiselt 46% EL põllumehe sissetulekust. Kokkuvõtteks lisas volinik, et ÜPP on olnud edukas poliitika, võib-olla EL poliitikatest edukaim. Kahjuks võtavad inimesed seda iseenesestmõistetavana. EL kodanikud ei ole varem elanud paremates tingimustes, kui praegu.

Loe volinik Hogani kõnet inglise keeles [siit](#).

Eurosaadik Siekierski: loodan, et ÜPP eelarvet suurendatakse

Põllumeeste olukord sõltub paljudest teguritest, kuid peamiselt ÜPP-st. Põllumeeste häält tuleb kuulata. Mis on põllumajanduse eesmärk? Säästlik, keskkonnasõbralik, innovatsioonile avatud, turul aktiivne, konkurentsivõimeline - tundub, et on liiga palju eesmärke. Perioodil 2014-20 on ÜPP eelarve 11% väiksem. Praegune seadusettepanek on tehtud senistest väga erinevates tingimustes. Hiina on põllumajandustoetusi suurendanud viis korda, USA kaks korda. Kui me ei kaasa noortalunikke, oleme hädas. Meie koostöö USA-ga peab raskustest üle saama, peab olema eeskujuks teistele kaubanduslepingutele. ÜPP peab ümber pöörama põllumeeste vananemise ja maapiirkondade tühjenumise trendi. Ei saa toetuda ainult keskpikale eelarveperioodile, poliitika tuleb seada 20-30 aastaks. Peame selgitama otsustajatele, kui tähtis on pikemaks perioodiks otsustamine. On palju erinevaid ootusi ja nõudeid erinevate institutsioonide poolt, peame neid arvestama. Keskkonnaorganisatsioonidega tuleb suhelda, kuid peab võitlema oma põhimõtete eest. Tarneahela toimimiseks on vaja väga ausat dialoogi, vertikaalset integratsiooni, tugevat sotsiaalmajanduslikku struktuuri, millest farmerid tarneahelas kasu

saavad. Põllumeestele on vajalikud ka stabiliseerivad faktorid investeringuteks. Turgude stabiliseerimiseks on vaja klassikalisi instrumente, ei saa mööda ka sekkumiskokkuvõtteid. Strateegilised plaanid nõuavad mõtlemise muutmist, suuremat panust liikmesriikide ja rahvuslike põllumeeste organisatsioonide poolt. Seoses Venemaa embargo loodan, et komisjon jätkab toetamist samal viisil, põllumehed ei tule ilma selleta toime. Europarlamendi põllumajanduskomitees loodame, et ÜPP eelarvet suurendatakse, kuid lõplikud otsused tehakse nõukogus, mitte parlamendis ja komisjonis. Europarlament üldiselt ei ole alati põllumajandusega ühes paadis, aga teeme oma parima. Toidujulgeolek on prioriteet, tegutsege oma liikmesriigis. Põllumehed sõltuvad üha enam välistest teguritest nagu globaliseerumine, välisturud. Peame jääma konkurentsivõimeliseks.

Euroopa noortalunikud: ei ole midagi seksikamat kui kindel sissetulek

Paneeldiskussioonis investeringute tähtsusest konkurentsivõimes ning noorte meelitamisest põllumajandustegevuse juurde räägiti, et noortele on vaja ettevõtjasõbraliku keskkonda. Kohaliku kogukonna suhtumine peab toetama põllumajandustegevust, et oleks mõtet sellesse investeerida. Üldiselt on põllu-

majandustegevus huvitav inimestele, kes on sellega (lapsepõlvest) tuttavad. Euroopa noortalunike organisatsiooni CEJA president Jannes Maes aga ütles vastuseks küsimusele, mis teeks põllumajanduse noorte jaoks seksikaks, et ei ole midagi seksikamat kui kindel sissetulek – põllumajandustegevus peab olema kasumlik. Kaasajal otsustab tarbija, mida peab tootma ja tootja asi on vahet teha, mida tarbija soovib ja mida mitte. Uued inimesed sisenevad põllumajandussektorisse siiski mitte ainult sissetuleku pärast, vaid neil on väga selge ettekujutus tootmismudelidest. Mõnikord on see eelmise põlvkonna nägemusest erinev. Põllumajandus peab olema avatud, et integreerida noori. Vaja on ka õiget infrastruktuuri, et noored tuleksid, nt ka maal hea kvaliteediga wifi nagu linnades.

Austria Reiffeisen Banki esindaja sõnul tuleb tagada, et farmeritele oleks piisav rahaline toetus, eriti väikefarmeritele. Põllumajanduse finantseerimisest rääkides peab olema ettevaatlik; väikeettevõtete jaoks on avalik rahastus tavaliselt saadaval. Raiffeisen Bank pakub toetust toidu tootjatele ja ka kauplejatele - selle tulemusena näevad nad, millised on vajadused ja on lihtsam aru saada probleemidest ning neid rahastada, see on eelis teiste pankade ees. Tähtis on tunda, mõista ja usaldada oma kliente, mit-

te suvaliselt investeerida. Vaja on investeerida kvaliteeti. Kvaliteet tuleb „tõlkida“ farmeri lisisissetulekuks, mitte lihtsalt lisada uusi nõudeid.

Tõhus biokaitse eeldab inimeste käitumise muutmist

Metsiku looduse ja loomatervise seoste paneeldiskussioonis kõneldi, et kaasaegsed väljakutsed tekitavad keeruka kombinatsiooni: viirushaigused, mida on raske ennetada (nt sigade Aafrika katk); Euroopa asukoht maailmas – Aafrika on lähedal; idariikides on aga teistsugused süsteemid; keeruline geopoliitika. Üks kolmest osapooltest - põllumehed, metsik loodus või koduloomad - tuleks eemaldada, et loomakasvatus oleks jätkusuutlik. Peame olema avatud lahendustele, realistlikud ning mõistma, mida teised osapooled suudavad ellu viia. Tähtis on dialoog nii organisatsioonide sees kui nende vahel, usaldus põllumeeste ja ametiasutuste vahel, samuti põllumeeste ja jahimeeste vahel. Pole võimalik, et ilma avaliku rahastamiseta tuleksime selliste haigustega toime. Kaasajal on inimesed väga aktiivsed sotsiaalmeedias, teave haigusjuhtumitest levib kiiresti - varem olid loomade haigusjuhtumid põllumajandussektori sisene asi. Biokaitse on käitumuslik; kui inimesed ei muuda oma mõtlemist, ei muutu mitte midagi. Püüame käituda viisil, mis kaitseb meid endid ja teisi – vaja viia see sõnumi kõigi osapoolteni. Mõnikord aga, kui teadus on midagi tõendanud, ei ole meil julgust seda täide viia (nt ulukite arvu vähendamine).

Metsiku looduse ohjamine on põllumajandustegevuseks oluline

Siiski tuleb inimsekkumisega metsikusse loodusse olla ettevaatlik: kui eemaldame ühe haiguse (nt vakt-sineerimisega), hakkab mõni teine liik vohama. Kliima soojenemine mõjutab populatsioone, oodatavalt tuleb rohkem metsisigu. Sigade Aafrika katk pole „poliitiline haigus“, vaid selle teine külg on kaasnivad kaubandusprobleemid. Meil on ka uued taimehaigused; samas ei ole saadaval aineid, mille abil neid ohjata. Kaitsealused liigid hävita-

vad saagi, kuid ei ole mingit võimalust neid takistada. Põllumeeste ülesanne on toita Euroopat; me ei taha selle asemel metsloomi toita. Ulukid põhjustavad põllumeestele suuri kahjusid, kuid seadused ei vasta tegelikule olukorrale. Näiteks Prantsusmaal on kõik huntide ohjamise plaanid luhtunud; huntide käitumine on muutunud, nad ründavad lambaid päevasel ajal, hüppavad üle aedade ja väldivad karjakoeri. Hundivastased meetmed (nt aiad) peletavad eemale ka maapiirkondi külastada soovivad turistik. Elupaikade direktiivi ja Berni konventsiooni tuleb muuta. Vajalik on aktiivne hundiohjamine ehk teisisõnu, populatsiooni vähendamine.

Uued tehnoloogiad on suurepärased, kuid ajusid on edaspidigi tarvis

Uutele tehnoloogiatele pühendatud

paneeldiskussioonis tõdeti, et nutipõllumajandus võib tulevikus anda tarbija silmis loa põllumajanduse kui sellisega tegelemiseks üleüldse. Tõdeti, et kaasajal peaksime rääkima „teadmiste hulgast hektari kohta“. Tutvustati projekti „Toidu ja põllumajanduse internet 2020“ (Internet of Food and Farming 2020), mille eesmärk on täppisviljeluse kasutuselevõtt praktikas. Projektis osaleb 70 partnerit, sh põllumeeste organisatsioonid ja sisendite tarnijad ning 14 liikmesriiki. Loe projektist lähemalt [siit](#).

Tutvustati ka külvirobotit

„Xaver“, vaata videot [siit](#).

Kokkuvõtteks nenditi, et kuigi tehnoloogia areneb, läheb põllumeestel ka edaspidi oma isiklike ajusid tarvis, et mõistlikke otsuseid vastu võtta.

Eurosaadikute roheline tuli ebaausate kaubandustavade keelamiseks

Europarlament kinnitas 25. oktoobril mandaadi EL uue seadusandluse loomiseks, mis keelab ebaausad kaubandustavad toiduainete tarneahelas.

Europarlamendil on nüüd vabad käed läbirääkimiste alustamiseks EL Nõukogu ja Austria eesistumisega uue direktiivi lõpliku sõnastuse üle, mis pakub põllumeestele senisest paremat kaitset ebaausate kauplemisvõtete vastu.

Eurosaadik ja ebaausate kaubandustavade raporti autor Paolo De Castro (Sotsiaaldemokraadid, Itaalia) ütles: "Seadusandluse loomiseks oli unikaalne võimalus - kas nüüd või mitte kunagi - ning mul on heameel, et vaatamata supermarketite tuge-

vale survele seadusloome takistamiseks otsustas Europarlament anda sellele roheline tuli. Põllumehed vajavad meeletult uusi reegleid, mis eemaldaksid ebaausad kaubandustavad toiduainete tarneahelast. Nüüd peame viivitamatult alustama dialoogidega, et need enne jõule lõpetada. See on meie ainus võimalus jõuda seadus valmis enne Europarlamendi valimisi. Selles võitluses peame kaitsma tarneahela nõrgimat lüli, et tagada ausus, tervislikum toit ja sotsiaalne kaitse. Töötame kõvasti selle nimel, et tarbijatel oleks jätkuvalt juurdepääs suurele valikule kõrgeima kvaliteediga Euroopa toodetele," rääkis De Castro.

Edasised sammud

Mandaat direktiivi üksikasjade lä-

birääkimisteks kinnitati 428 poolthäälega, 170 saadikut olid vastu ning 18 erapooletud. Esimesed kolmepoolsed läbirääkimised Europarlamendi, EL nõukogu ministrrite ning Euroopa Komisjoni vahel algasid juba järgmisel päeval, 26. oktoobril. Pärast seda, kui direktiivi sõnastuses on kokkuleppele jõutud, kinnitavad selle uuesti nii Europarlament kui ka EL Nõukogu.

Euroopa põllumehed kiidavad parlamendi otsust

"Europarlamendi hääletus näitas, et saadikud mõistavad De Castro raporti tähtsust ning hoolivad sellest, mil viisil me toitu toodame ning inimestest, kes seda teevad," ütles Copa-Cogeca peasekretär Pekka Pesonen. „Ligi 70% saadikutest hääletas seadusandluse kehtestamise poolt, mis saadab selge signaali ausa mängu edendamiseks tarneahelas. Ootame huviga dialoogide protsessi ning selle positiivset tulemust seadusandluse näol.“

Copa-Cogeca viis ebaausate kaubandustavade alase seadusandluse koostamise huvides läbi ulatusliku lobby-kampaania. Lisaks tavapärasele kohtumistele, kirjadele, pressiteadetele jms kaasati ka sotsiaalmeedia. Hääletuse päeval esmalt Europarlamendi põllumajanduskomitees ja hiljem parlamendi plenaaristungil postitasid huvitatud osapooled Twitteris üheaegselt fotosid, kus lõigati pooleks sõna UNFAIR (eesti keeles ebaaus), nii et alles jäi vaid FAIR (aus). Enne Europarlamendi plenaaristungit Strasbourgis lõikas eurosaadik Paolo De Castro läbi kahe traktori vahele paigutatud plakati kirjaga „UNFAIR“. Kampaania pälvis palju tähelepanu ning hääletustulemusi vaadates oli see ilmselgelt edukas.

EL rahastab 172 miljoni euroga toiduainete müügiendendusprogramme

Euroopa Komisjon eraldab 172,5 miljonit eurot ELi põllumajanduseelarvest, et edendada ELi toiduainetööstuse tooteid Euroopas ja kogu maailmas. Kolmeks järgmiseks aastaks on kavandatud 79 kampaaniat, mis hõlmavad mitmesuguseid tooteid, nagu näiteks piimatooted, oliivid ja oliiviõli, puu- ja köögiviljad.

EL kaasrahastab promoprogramme 70-85% ulatuses nende maksumusest. Programmid on suunatud nii EL siseturule kui ka välisurgudele; enim toetatakse kampaaniaid, mis on suunatud suurema kasvupotentsiaaliga turgudele nagu Hiina, Jaapan, Kanada, USA, Mehhiko, Kolumbia, Lõuna-Korea, Taiwan, Kagu- ja Lõuna-Aasia. Egiidi all „Naudi,

see on Euroopast“ („Enjoy, it's from Europe“) rahastatakse 48 kolmandasse riikidesse suunatud programmi, mis katavad hulka erinevaid toidutooteid (juust/piimatooted, liha, oliivid ja oliiviõli) ning millest 23 kampaaniat on suunatud ainult puu- ja köögiviljale.

EL põllumajandusvolinik Phil Hogan ütles: „ELi tootjad võivad arvestada sellega, et Euroopa Komisjon aitab levitada nii Euroopas kui ka mujal teavet nende kõrge kvaliteediga toodete kohta. Olen ise käinud maailma paljudes riikides nagu Hiina, Jaapan, Mehhiko või Kolumbia, et avada uusi turge meie toodetele. Selleks on arvukalt võimalusi.“

Sel aastal eraldatakse 97 miljonit eurot nn lihtsatele promoprogrammidele, mille on esitanud ainult ühe liikmesriigi organisatsioon(id). Sellest üle 30% moodustavad puu- ja

köögiviljaprogrammid, millele mahult järgnevad liha ja lihatooted, juust / piimatooted, oliiviõli, vein, leib/küpsetised/maiustused. Ligi kolm neljandikku „lihtsate programmide“ rahastusest läheb Itaaliale, Prantsusmaale, Kreekale ja Hispaaniale. Lisa 75,5 miljonit eurot antakse nn multi-programmidele, mille on esitanud koostöös vähemalt kaks organisatsiooni vähemalt kahest liikmesriigist või üks või mitu Euroopa organisatsiooni. Nende puhul läheb 65% rahast puu- ja köögivilja, veini/siidri/äädika ja juustu/piimatoodete programmidele.

Kokku esitati programme 19 liikmesriigist. Komisjon planeerib infopäeva järgmise aasta rahastuse tutvustamiseks 7. veebruariks 2019 Brüsselis.

Loe EL toiduainete promotsiooniprogrammide kohta lähemalt [siit](#).

EL küsitlus toidu tarneahela läbipaistvuse kohta

EL Teadusuuringute Ühiskeskus teostab projekti EL põllumajandustoodete ja toidu hindade monitoormiseks tarneahela lõikes. Projekt koostati EL kõrgetasemelise tarneahela töögrupi ettepanekul, kes muuhulgas soovitas kehtestada kohustusliku hinnateavituse, hinnainfo standardiseeritud kogumise, koon-

damise ja õigeaegse jagamise. Tarbimise andmed ja tootjahinnainfo tuleks dubleerimata integreerida olemasolevatesse infosüsteemidesse.

Küsitluse eesmärk on paremini aru saada operaatorite kuludest info jagamisel (nt hinnad, kogused, transpordi maksumus), et parenda-

da tarneahela läbipaistvust. Küsitlus on suunatud eelkõige ettevõtetele (sh väike- ja keskmise ettevõteted ja põllumehed), kes on tegevad esmatootmises, töötlemises, jaekaubanduses, samuti esindusorganisatsioonid. Küsitluse tulemuste analüüs tehakse avalikuks.

Küsitlusele saab vastata [siin](#).

Europarlament kinnitas meetmete paketi antibiootikumiresistentsuse takistamiseks

Europarlament kinnitas 25. oktoobril plaani antibiootikumide kasutamise vähendamiseks farmides eesmärgiga vältida toiduainete saastumist antibiootikumidele resistentsete bakteritega.

Veterinaarravimeid ei tohi mingil juhul kasutada kehvade loomakasvatustingimuste parendamiseks või kompenseerimiseks, ütleb uus seadus. Ühtlasi piirab see antibiootikumide kasutamist ennetava meetmena juhul, kui meditsiinilised näidustused puuduvad (nn profülaktiline kasutamine). Ravimeid võib kasutada ainult veterinaari poolt täielikult põhjendatud juhul, kui on olemas kõrge infektsioonirisk.

Metafülaksia (ravimit antakse samal ajal haigetele loomadele ja nendega kokkupuutuvatele kliiniliselt tervetele loomadele) peaks olema viimane võimalus ning seda võib kasutada ainult juhul, kui veterinaar on nakkuse diagnoosinud ning antibiootikumid välja kirjutanud.

Antibiootikumid jäetakse inimeste ravimiseks

Et aidata ohjata antibiootikumiresistentsust, Euroopa Komisjon lubab teatud antibiootikume kasutada ainult inimeste ravimiseks.

Import: EU reeglid välistavad antibiootikumide kasutamise kasvusoodustajatena

Seadus nõuab ka, et imporditud söödamerjalid vastaksid EL standarditele ning keelab antibiootikumide kasutamise loomade kasvu soodustamiseks.

Innovatsioon

Edendamaks uuringutegevust uute antibiootikumide leidmiseks pakub seadus stiimuleid, näiteks pikem kaitseperiood uute ravimite tehnilistele dokumentidele ja äriiline kaitse uuenduslikele aktiivainetele. Seadus kaitseb ka in-

vesteeringuid, mis on genereeritud olemasolevate antibiootikumide parendamiseks, et neid edaspidigi turul hoida.

Seaduse poolt hääletas 583 saadikut, vastu oli 16 ja erapooletuid 20.

Ravimsöödad

Eraldi hääletati uute reeglite üle ravimsöödade vastutustundlikumaks tootmiseks, müügiks ja kasutamiseks, et vältida antibiootikumiresistentsuse levimist.

"Vastates ühiskonna nõudmistele õnnestus meil vahetada vanad reeglid, mis pärinevad aastast 1990, uute vastu, mis on kaasaegsed ja ühtlustatud ning suurendavad oluliselt ravimsöödade ohutust. See on samm edasi võitluses antibiootikumiresistentsuse vastu," ütles Europarlamendi raportöör Clara Eugenia Aguilera García (S&D, Hispaania).

Eurosaadik Françoise Grossetête (EPP, Prantsusmaa) ütles: "See on suur samm rahvatervise edendamise suunas. Lisaks põllumeestele ja loomaomanikele puudutab veterinaarravimite kasutamise viisi meid kõiki, sest sellel on otsene mõju keskkonnale ja toidule, kokkuvõttes ka

meie tervisele. Tänu sellele seadusele suudame vähendada antibiootikumide kasutamist loomakasvatustevõtetes, mis on oluline resistentsuse levimise allikas. Antibiootikumiresistentsus on tõeline Damoklese mõök, mis ähvardab meie tervishoiusüsteemi viia tagasi keskaega."

Edasised sammud

Seaduste tekstid tuleb kinnitada EL nõukogus, enne kui need avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas.

Antibiootikumide müük põllumajandusloomade raviks on vähenenud

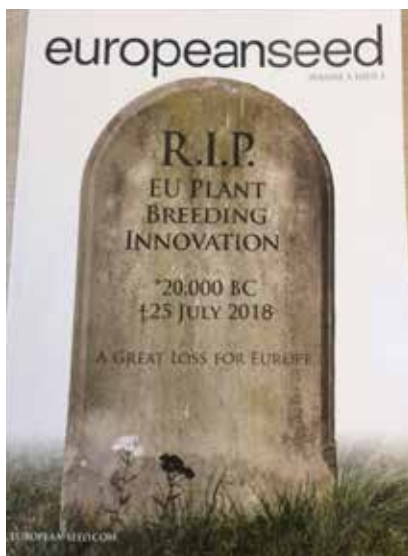
Antibiootikumide müük toiduks kasvatatavate loomade ravimiseks vähenes aastatel 2011 - 2016 üle 20%, teatatakse Euroopa Ravimiameti raportis. 184-leheküljeline raport „Veterinaar-antibiootikumide müük 30 Euroopa riigis aastal 2016“ avaldati 15. oktoobril. Selle kohaselt on EL juhistel ja liikmesriikide kampaaniatel, mis edendavad vastutustundlikku antibiootikumide kasutamist loomade ravimisel võitluses antibiootikumiresistentsuse vastu, olnud positiivne mõju. Andmed näitavad, et polümüksiin-klassi antibiootikumide müük langes koguni 40%. Polümüksiine, sh kolistiini kasutatakse viimase võimalusena patsientidel, kelle bakteriaalne infektsioon on resistentne teistele antibiootikumidele. Kolmanda ja neljanda põlvkonna sefalosporiinide müük vähenes 15,4% ning kinoloonide müük 13,6%. Raport näitab suuri müügi erinevusi maade kaupa, kusjuures 16 riigis 25-st langes antibiootikumide müük 5% või rohkem, kuid 6 riigis seevastu kasvas 5% või rohkem.

Eestis müüdi raporti kohaselt antibiootikume loomade raviks 2011. aastal 70,7 mg/PCU ja 2016. aastal 64,0 mg/PCU. Loe lähemalt [siit](#).

Euroopa teadlaste ühisavaldus uute aretustehnikate kaitseks

Juhtivad teadlased 85 Euroopa taimekaitse ja põllumajanduse uurimiskeskustest ja instituutidest koostasid oktoobri lõpul ühisavalduse, milles kutsutakse Euroopa poliitikategijaid kiiremas korras tagama innovatsioonitegevuste võimalusi botaanika ja põllumajanduse valdkonnas.

Teadlased on sügavalt mures hiljutise Euroopa Kohtu otsuse üle genoomi redigeerimise tehnikate kohta, mis võib viia uuendusliku taimearetuse de facto keelamiseni. Selle tulemuseks võivad Euroopa põllumehed ilma jääda uue põlvkonna taimesortidest, mis on ilmastikule vastupidavamad, suurema toiteväärtusega ning hädavajalikud praeguste ökoloogiliste ja sotsiaalsete väljakutsete tõttu. Koos lugematute avaldustega Euroopa uurimisasutuste poolt, mis ilmusid Internetis paari viimase kuu jooksul, on see avaldus tõestuseks kindlast konsensusest, mis valitseb Euroopa akadeemilises maailmas nimetatud otsuse negatiivsete tagajärgede suhtes.

Taimede „paremaks muutmist“ on tehtud sajandite vältel konventsionaalsete taimearetuse tehnikate mõistes, mis kõik on viinud muutusteni taimede geneetikas. Täna sel päeval esindavad uued tehnoloogiad uut sammu taimearetuses ning võimaldavad teha loodetud geneetilisi muudatusi väga kõrge efektiivsuse ja täpsusega.

Innovatiivsed taimearetusmeetodid on vajalikud kliimamuutusega toimetulekuks

Põllumajandus toidab maailma. Selles mõttes on toiduga varustamise süsteemide kokku kukkumine üks suurimaid kliimamuutusega kaasnevaid riske. Taimesordid, mis on vastupidavamad üha kiiremini muutuvale ja raskesti talutavale keskkonnale nagu näiteks tänavusuvine äärmuslik põuaperiood mitmel pool Euroopas, on hädavajalikud tulevase toidutootmise edukuse huvides. Üks hiljutisemaid läbimurdeid selles valdkonnas on täppisaretus, uuenduslik taimearetusmeetod, mis põhineb genoomi redigeerimisel. Täppisaretuse abil saab „kujundada“ taimi teatud spetsiifilise piirkonna jaoks, arvestades sealseid keskkonnategureid. Täppisaretust kasutatakse ka taimede loomiseks, millel on parem toiteväärtus, väiksem allergeensus, mis on paremini seeditavad või mis nõuavad kasvatamisel vähem väetamist, millel on kokkuvõttes otsene kasu meie keskkonnale.

Euroopa taimearetusinstituudid kutsuvad ühiselt üles tegutsema

Väga suurte piirangute kehtestamisel innovatsiooniliste taimearetusmeetoditele on kaugele ulatuv mõju. Täppisaretusel põhinev põllumajanduslik innovatsioon Euroopas pea-

tub tänu EL seadusandluse ranguks. See takistab säästliku põllumajanduse arengut ning seab Euroopa taimearetuse ebasoodsatesse konkurentsitingimustesse. Selle kahjulik mõju meie ühiskonnale ja majandusele on hiiglaslik.

Et tagada põllumajanduse innovatsioon Euroopas, nõuavad ühisavaldusele alla kirjutanud teadlased uut seaduslikku raamistikku, mis väärtustab teadusele põhinevaid uusi taimesorte.

Belgias Flandrias asuva põllumajandusuuringute instituudi VIB teadusdirektor Dirk Inzé: “Toetus, mida oleme saanud sellele algatusele kogu Euroopa botaanikute poolt, on algusest peale olnud hiiglaslik. Minu jaoks illustreerib see selgelt vasturääkivust Euroopas: Euroopa taimearetuse liidrid on pühendunud innovaatiliste ja jätkusuutlike lahenduste leidmisele põllumajanduse jaoks, kuid oleme takerdunud ajale jalgu jäänud seadusraamistikule, mis ei ole kooskõlas kaasaegsete teaduslike tõenditega. Selle missiooniavaldusega loodame edendada tõendusel põhinevat ja informeeritud poliitikategemist EL-s, mis on elulise tähtsusega meie kõigi jaoks.”

Ühisavaldusele on alla kirjutanud ka Eesti Maaülikooli, Tartu Ülikooli, Eesti Taimekasvatuse Instituudi ja Tallinna Tehnikaülikooli teadlased.

Avaldust saab lugeda ja alla kirjutada [siin](#).

EL läbirääkimised USA-ga hormoonivaba liha teemal

18. oktoobril otsustas EL põllumajandusministrite nõukogu alustada läbirääkimisi USA-ga, et vaadata üle praegu kehtiv leping hormoonivaba liha impordi kohta.

Põllumajandusvolinik Phil Hogan väljendas heameelt, et liikmesriigid otsust tugevalt toetasid, mis võimaldab kõnealusel küsimuses edasi liikuda. „Saame alustada läbirääkimisi USA-ga mitmete mureküsimuste, nt kvootide toimimise üle ning jõuda mõlemale osapoolle rahuldust pakkuva lahenduseni. Otsus alustada läbirääkimisi peegeldab uue faasi algust USA-EL suhetes, mis jätkab Trumpi ja Junckeri 25. juuli kohtumise liini,“ ütles Hogan. Ta rõhutas, et kahepoolsed läbirääkimised ei sea ohtu praegu kehtivaid kvote ega nõudeid EL-i imporditava liha kvaliteedile, lubades ühtlasi teavitada liikmesriike läbirääkimiste protsessist. Volinik lubas pühenduda suhetele USA-ga juba lähiajal ning kontakteeruda ka teiste tarnijatega, kes omavad tariifikvooti (Austraalia, Uruguai, Argentiina, Uus-Meremaa), nii nagu seda WTO reeglid ette näevad.

Kokkulepe lubab tariifikvoodi raames EL-i importida hormoonivaba veiseliha 45 000 t (tootekaal) või 58 500 t (rümbakaal) ilma tollimaksuta kvalifitseeritud tarnija-maadel, sh

USA-l. (Teised kvalifitseeritud tarnijad on nimetatud ülalpool.) USA-s toimivate vahevalimiste tulemusel võib Washington otsida võimalust suurendada turulepääsu EL-i märksa suuremale kogusele (vähemalt 35 000 t).

Hormoonivaba liha ei ole osa laiematest kõnelustest EL-USA kaubandussuhete parendamisel, mis said alguse pärast Trumpi ja Junckeri kohtumist. Siiski, rõhutavad ametnikud, vastastikku rahuldava lahenduse leidmine kaua üleval olnud veiseliha-diskussioonile aitaks oluliselt kaasa kaubanduskoostöö paranemisele. Varem oli meedia teatanud pingete kasvamisest Washingtoni ja Brüsseli vahel, kui Valge Maja surus enne su-

vepuhkust läbi Trumpi-Junckeri „kokkuleppe“. USA kaubandussekretär Wilbur Ross on meedia väitel pärast ELi kaubandusvolinik Cecilia Malmströmi väljendust USA venitamistaktikast öelnud, et president Trumpi kannatlikkus ei ole piiramatut. Malmström ütles pärast Trumpiga kohtumist meediale, et ta palus mitu korda, et soovib alustada kaubandustöketee eemaldamise planeerimist tööstussektoris (v.a. autotööstus), kuid seni ei ole USA kuigi suurt huvi väljendanud. Pall on nüüd nende väravas; siiaamaani ei ole läbirääkimisi alustatud. Ross ütles omakorda, et need väited on täiesti valed. Mõlema poole ametnikud kohtuvad tehniliste diskussioonide pidamiseks lähiajal.

EL teraviljatoodang on langenud põuase suve tõttu

Euroopa Komisjon avaldas oktoobris järjekordse põllumajandusturgude ülevaate, milles muuhulgas märgitakse mitmel pool Euroopas valitsenud põua tõttu EL teraviljatoodangu olulist langust. Teraviljatoodang jääb 8% madalamaks võrreldes viimase viie aasta keskmisega.

Teraviljatoodang EL-s kokku on prognoosi kohaselt 284,3 miljonit tonni, mis on 5% väiksem kui 2017/18 ja 8% väiksem kui viimase viie aasta keskmine. Nisutoodang kannatas enim suvise kuivuse tõttu, mistõttu on vähenemine 9% võrreldes 2017. aastaga. Nisutoodanguks ennustatakse 129 miljonit tonni 2018. aastal. Ühtlasi on tõusnud teravilja hinnad võrreldes möödunud aastaga. Näiteks maksis augustis tonn nisu 50 eurot ning tonn otra 60 eurot.

Soe ja kuiv ilm mõjutasid ka piima- ja piimatoodete sektorit, kuna rohukasv pidurdus ning söödatootmi-

ne vähenes. EL piimatarnete kasv on oodatust väiksem, 2018. aasta kogutarneteks ennustatakse 166.6 miljonit tonni, mis on vaid 0,6% rohkem võrreldes 2017. aastaga.

Lihasektori puhul on märgata veiseliha tootmise kasvu tänu vähendatud piimalehmade arvule enamuses liikmesriikides ning söödapuudusele, mis põhjustas suurema arvu loomade tapmist. Veiseliha 2018. aasta kogutoodanguks EL-s ennustatakse 8 miljonit tonni, mis on 1,6% rohkem, kui 2017. aastal.

Kasvab ka kanalihatoodang, mis jõuab eeldatavalt 14,9 miljonit tonni 2018. aastal, võrreldes 14,6 miljonit tonni 2017. aastal. Toodangu kasvu seostatakse aastatagusest linnugripi-puhangust toibumisega, kuid ka impordi vähenemisega Brasiiliast, mis hoiab EL kanalihatuhinna kõrgel.

Sealiha puhul püsivad hinnad madalal rohke tootmise tõttu.

Õunatoodang jõuab tänava eeldatavasti sarnasele rekordtasemele, kui

oli saagiaastal 2014/15, ulatudes 12,8 miljonit tonnini, mis on 28% suurem kui möödunud aastal. Ilmastikutingimused on olnud sel aastal õunakasvatuseks väga soodsad, eriti kevad.

Täispikkuses raport on kättesaadav [siit](#).

MILK		
Market developments in the EU		
	2018	2019
Milk collection	↑ +0.8%	↑ +0.9%
Dairy herd	↓ -0.3%	↓ -0.4%

Compared with previous year

CEREALS		
Market developments in the EU		
	2017/2018	2018/2019
Production	↑ +3.5%	↓ -7.4%
Exports	↓ -12%	↓ -4.0%
Imports	↑ +26%	↓ -5.6%
Consumption	↑ +0.5%	↑ +0.2%

Compared with previous season

Kaubandusleping Vietnamiga

Euroopa Komisjon võttis 17. oktoobril vastu ELi ja Vietnami kaubandus- ning investeerimislepingud, sillutades teed nende allkirjastamisele ja võimalikule sõlmimisele. Lepingute vastuvõtmisega näitab komisjon, et ta soovib need sõlmida võimalikult kiiresti.

Kaubanduslepinguga kaotatakse tollimaksud peaaegu kõikidelt kaupadelt, mida lepinguosalisel teineteisega vahetavad. Lisaks võetakse lepinguga kindel ja õiguslikult siduv kohustus tagada kestlik areng, mis muu hulgas hõlmab inimõiguste ja töötajate õiguste kaitset, keskkonnakaitset ja kliimamuutuste vastast võitlust, mille puhul viidatakse sõnaselgelt Pariisi kokkuleppele.

Kaubanduslepinguga kaotatakse tollimaksud ligikaudu 99% kaupade puhul, mida lepinguosalisel teineteisega vahetavad. Vietnam tühistab alates lepingu jõustumise kuupäevast 65% ELi pärit ekspordi suhtes kohaldatavatest imporditollimaksudest, ülejäänud kaotatakse järk-järgult kümne-

aastase ajavahemiku jooksul, võttes arvesse asjaolu, et Vietnam on arengu-riik. Leping hõlmab ka erisätteid mittetariifsete tõkete kõrvaldamiseks autotööstuses ning aitab tagada 169 Euroopa päritolu traditsioonilise toiduaine ja joogi (nn geograafilised tähised, näiteks Rioja vein ja Roquefort'i juust) kaitse Vietnami. Leping lubab ELi äriühingutel osaleda Vietnami ametiasutuste ja riigi osalusega ettevõtete korraldatud hangetes Vietnami äriühingutega võrdsetel alustel.

Lisaks märkimisväärsetele majanduslikele võimalustele aitab kaubandusleping tagada, et kaubanduse, investeerimise ja kestliku arengu suhtes kohaldatakse tööjõu, ohutuse, keskkonna ja tarbijakaitse rangete standarditeid. See aitab luua olukorra, kus kaubanduse ja investeerimise ligimeelitamine ei hõlma võidujooksu madalamate maksumäärade nimel. Lepinguosalisel on võtnud kohustuse järgida ja tõhusalt rakendada Rahvusvahelise Tööorganisat-

siooni (ILO) põhimõtteid seoses põhiõigustega töökohal, täita rahvusvahelisi keskkonnalepinguid, sealhulgas Pariisi kokkulepet, tegutseda looduslike liikide, bioloogilise mitmekesisuse, metsamajanduse ja kalanduse kaitse ja säästva majandamise nimel ning kaasata kodanikuühiskond nende kohustuste täitmise üle tehtavasse järelevalvesse.

Edasised sammud

Komisjon esitab nõukogule ettepaneku mõlema lepingu allkirjastamiseks ja sõlmimiseks. Kui nõukogu need ettepanekud heaks kiidab, siis lepingud allkirjastatakse ja esitatakse nõusoleku saamiseks Euroopa Parlamendile. Pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist võib nõukogu kaubanduslepingu sõlmida ning seejärel leping jõustub. Vietnamiga sõlmitud investeerimise kaitse lepingu ratifitseerivad liikmesriigid vastavalt oma sise-riiklikele menetlustele.

Loe lisaks [siit](#).

Copa valis 5 innovatiivsemat naisfarmerit

animalhealth europe
copa
european farmers

Innovation Award for Women Farmers 2018

Women farmers as drivers of innovation

Award ceremony :
15th October 2018, 14.30 – 17.00
Room JDE 63, European Economic and Social Committee Brussels (EESC)

Viiendat korda toimuv auhinna üleandmine kõige innovatiivsematele naisfarmritele toimus Brüsselis 15. oktoobril, rahvusvahelisel maanaiste päeval.

Auhinna andis välja Copa-Cogeca koos Austria eesistumise ja DG AGRIGA ning üritust sponsoreeris veterinaaravimite tootjate organisatsioon AnimalhealthEurope. Auhinna eesmärk on juhtida avalikkuse tähelepanu naiste rollile põllumajanduses ning nende poolt pa-

te Komitee eesistuja, ütles: “Seekordsele konkursile esitati hulgaliselt huvitavaid ja mitmekesiseid projekte, mis on tõestuseks, et naiste tegevuse julgustamine on suureks kasuks maapiirkondadele, põllumajandusele, majanduse arengule ja ühiskonnale tervikuna. On täiesti selge, et põllumajandus vajab rohkem naisi!”

35 konkursile esitatud projekti hulgast valiti välja 5 paremat, mida esitati auhinnatseremoonial Europarlamendis. Üritust juhtisid Maurizio Reale (Euroopa Majandus- ja Sotsiaalko-

mittee) Czesław Siekierski (Europarlamendi põllumajanduskomitee president).

30% Euroopa põllumajandusettevõtete juhid on naised. Kui naised tegelevad põllumajandusega, pakuvad nad välja uuenduslikke kontseptsioone ja praktikaid, mis on eluliselt tähtsad maapiirkondade kogukondade dünaamiliseks arenguks. Sel aastal innovatsiooniauhinna konkursile esitatud 35 projekti on selle elavaks tõestuseks.

Lotta Folkesson, Copa Naisfarmeri-

mittee) Czesław Siekierski (Europarlamendi põllumajanduskomitee president).

Tänavused auhinnasaajad:

- Magdalena Wegiel (Poola) – akvakultuuri projekti “Trout Ojcowski”, Ojcowski rahvuspargis meriforelli kasvatuse taastamise eest; <http://pstragojcowski.pl>
- Sandra Quarantini (Itaalia) auhind erilise saavutuse eest start-up projekti “Colour Off” – värvaineid eraldavate taimede mahemeetodil kasvatamine naturaalse kiudude värvimiseks, et vältida allergiaid, keskkonnakahju jms; <http://www.colour-off.it>
- Lihtne küpsetamine ja toiduvalmistamine koos Christinaga by Christina Bauer (Austria) – lihtsad retseptid ja toiduvalmistamiskursused kohalikust toorainest, reklaam ja tagasiside internetis;
- MarguerIce, Nienke Koumans (Prantsusmaa) – piimatootmine ja jäätisebränd, 26 sorti piimast valmistatud ainult naturaalse lisanditega jäätist <http://www.glaces-marguerice.com>
- Sotsiaalfarm (Care farm), Judy Kerkhofs-Roozen (Holland) – pakub tööd 25 puudega töötajale, farmis kasvatatud valmistatakse moose, tšatnisid, dessertkastmeid, pastakastmeid jm. Müüakse omatootena jaekettides. Lisandväärtust luuakse toidu raiskamise ennetamise, lühikese tarneaehela, kvaliteedi parendamise, tootmiskulude vähendamise, säästlikkuse suurendamisega jne. <http://www.delaarhoeve.nl>

Lühituvustust kõikide võitjate kohta saab lugeda [siit](#).

EESTI PÕLLUMAJANDUS-KAUBANDUSKODA

J. Vilmsi 53g
10147 Tallinn
Telefon: 600 9349
Faks: 600 9350
E-post: info@epkk.ee
<http://www.epkk.ee>

Lehe väljaandmist toetab:

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse